

Vær og vekst 2022

Hans Stabbetorp¹, Therese Birkeland Fossøy² & Per Møllerhagen³

NIBIO ¹Korn og frøvekster, Apelsvoll, ²Korn og frøvekster, Steinkjer, ³Frukt og grønt, Apelsvoll

hans.stabbetorp@nibio.no, per.mollerhagen@nibio.no

Middeltemperaturer og nedbør i veksttiden

Været er avgjørende både for våronnstart og hvordan de ulike vekstene utvikler seg gjennom sesongen. I tabell 1 er ført opp middeltemperaturen for månedene mars til september for noen

målestasjoner i en del viktige jordbruksdistrikter, og i tabell 2 er nedbøren i veksttiden for de samme stasjonene gjengitt. Det understrekes at særlig nedbøren kan variere mye innen disse store distriktene da lokale byer kan gi store forskjeller.

Tabell 1. Middeltemperatur for månedene mars–september 2022 og ny normaltemperatur i ulike geografiske områder

Måned	Apelsvoll		Ås		Landvik		Særheim		Kvithamar	
	normal		normal		normal		normal		normal	
	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20
Mars	0,0	-0,8	1,4	0,6	3,6	2,4	4,8	3,1	3,7	0,8
April	4,3	4,3	5,0	5,4	6,3	6,4	6,1	6,3	3,8	5,0
Mai	9,5	9,8	10,6	10,7	11,4	11,2	9,4	9,5	9,5	9,0
Juni	15,5	13,8	15,7	14,5	15,8	14,8	13,3	12,2	14,0	12,4
Juli	15,5	16,1	16,5	16,7	17,0	16,9	13,8	14,7	13,9	15,2
August	15,6	14,7	16,3	15,7	17,0	16,1	15,5	15,1	14,5	14,6
Sept.	10,4	10,5	11,2	11,5	12,9	12,7	12,6	12,4	10,9	11,1
Mai–sept.	13,3	13,0	14,1	13,8	14,8	14,3	12,9	12,8	12,6	12,5
Varmesum	2037	1978	2155	2073	2269	2156	1977	1956	1922	1914

Tabell 2. Nedbør for månedene mars–september 2022 i ulike geografiske områder og potensiell fordampning på Kise (Nes på Hedmark)

Måned	Apelsvoll		Ås		Landvik		Særheim		Kvithamar		Fordamp., mm Kise	
	normal		normal		normal		normal		normal		normal	
	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20	2022	1991–20
Mars	1	47	9	45	10	89	37	96	89	84		
April	11	41	10	50	14	68	30	70	49	61		
Mai	28	56	58	62	56	80	82	68	70	63	66	64
Juni	80	67	69	77	60	88	48	76	89	86	77	85
Juli	58	73	99	82	33	90	79	103	138	80	84	82
August	77	80	37	96	74	126	94	145	109	90	64	66
Sept.	51	63	77	90	106	137	152	141	67	102	42	40
Mai–sept.	294	339	339	407	329	521	455	533	472	421	333	336

Østlandet

Førjulsvinteren og vinteren 2021/22 var relativt mild og nedbørfattig på Østlandet. Middelttemperaturen i mars og april lå på det normale. Det kom svært lite nedbør i mars og april (tabell 1 og 2). Mai var kjølig, og også denne måneden hadde lite nedbør, særlig på Nord-Østlandet. Det meste av nedbøren kom i slutten av måneden.

Junitemperaturen lå over det normale mens juli var kjøligere enn normalt. En hadde ingen lange og svært varme perioder. På Nord-Østlandet kom det bra med regn i juni, men mesteparten av nedbøren kom mot slutten av måneden og i begynnelsen av juli. Fordelingen av nedbør var noe bedre på Sør-Østlandet.

August var noe varmere enn normalt mens temperaturen i september lå på det normale. Begge månedene var tørre med få regnværsdager. Nord-Østlandet hadde nær det normale med nedbør i august, men nesten all nedbøren kom i løpet av 3-4 dager i midten av måneden. Selv om en i de fleste månedene hadde nedbør på høyde med og over den potensielle fordampingen, så hadde en i flere perioder vanningsbehov på Østlandet da fordelingen av nedbøren ikke var helt optimal. Middelttemperaturen og varmesummen i vekstsesongen mai-september lå noe over normalene for perioden 1991-2020.

Sørlandet

Værforholdene på Sørlandet skiller seg ikke så mye fra forholdene på Østlandet når det gjelder temperaturen, men når det gjelder nedbøren så var sesongen langt tørrere enn normalt. I tillegg til lite nedbør i mars og april så hadde alle månedene i vekstsesongen betydelig mindre regn enn normalt for landsdelen (tabell 2). Det kom nær 200 mm mindre nedbør i vekstsesongen enn normalt på Landvik denne sesongen. Sørlandet hadde omtrent samme nedbørmengder som Østlandet i sum for vekstsesongen. Fordelingen var imidlertid ganske bra så en unngikk ekstreme tørkeperioder. Varmesummen lå litt over det normale for vekstsesongen.

Sør-Vestlandet

Også i denne landsdelen kom det lite nedbør i mars og april. Mai var relativt kjølig med en god del nedbør. I juni var det varmere og juli kjøligere enn normalt også på Sør-Vestlandet. Det kom lite regn i disse månedene, men likevel nok slik at en unngikk tørkestress. August hadde også lite regn, men ellers var værforholdene nokså normale utover høsten.

Midt-Norge

Temperaturforholdene i Midt-Norge følger samme mønster som på Østlandet, men når det gjelder nedbør så hadde landsdelen mye mer nedbør enn normalt i vekstsesongen. Både juli og august hadde mange nedbørsdager og nedbør godt over det normale. Været i september ble mer gunstig med lengre perioder med oppholdsvær. Varmesummen i vekstsesongen var nær det normale.

Vekstforholdene for korn

Østlandet

Høstkorn

Det var bra forhold for såing av høstkorn i 2021, og det ble sådd relativt mye, særlig på Sør-Østlandet, men også en god del på Nord-Østlandet. Det var tørt i en periode etter såing, men etter at en fikk en del regn ble spiringsforholdene gode. Vinteren var snøfattig og mild. Overvintringen var også grei, men det var en del utgang i forsenkninger og på flate områder på grunn av isdekke. Veksten startet i siste halvdel av mars i de tidligste områdene, men det tørre og kalde været satte etter hvert preg på utviklingen av høstkornet. Det tørre været fortsatte i april og i begynnelsen av mai, og sammen med klarvær og kalde netter førte det til svake planter og svært dårlig utvikling mange steder. I slutten av april ble høstkornet vannet noen steder i Rygge, men det er ikke mange steder en har den muligheten i områdene der høstkornet er mest utbredt.

Høstkornet klarte seg best i de søndre delene av Østfold og Vestfold selv om det også her var en del tynne åkrer. Lengre inn i landet var forholdene dårligere, og i midtre og indre deler av Østfold og på Romerike ble en stor del av høstkornet tatt opp, og det ble sådd vårkorn. En del valgte å så om de dårligste partiene i åkrene. I en del områder ble så mye som 30-40 % sådd om. Høstbygget tålte vinteren og den vanskelige våren dårligst. Høstveten klarte seg noe bedre og rugen og rughveten best.

Nedbørsperioder i midten av mai, i overgangen mai/juni og i månedsskiftet juni/juli gjorde at høstkornet klarte seg bra resten av sesongen. De lange tørre periodene gjorde at angrepene av bladflekkjukdommene ble moderate. Behandling med soppmidler er vanlig i høstvetete, så en fikk lite skade av soppjukdommer. Høsteforholdene var meget gode og kvaliteten bra. En del tynne åkrer gjorde at mange fikk noe dårligere avling enn det som er vanlig i høstkorn.

Vårkorn

Den tidlige og tørre våren førte til at våronna kom tidlig i gang. Det første kornet ble sådd i slutten av mars, og i løpet av april var det meste kornet sådd på Sør-Østlandet. Mange ble nok litt hindret av ujamn opptørking. I skyggesider tok det tid før snø og tele forsvant. Det samme gjaldt Nord-Østlandet, men også her kom våronna tidlig i gang, og en kunne kjøre sammenhengende våronn uten stopp av regnperioder. Forholdene under våronna må betegnes som ideelle. Spiringa var også god selv om det ble litt for tørt på en del kuler og på lett jord. Fine forhold under våronna, gode spireforhold og en litt kjølig mai gjorde at rotutviklingen ble bra. På Nord-Østlandet ble det tørt mot slutten av mai, men litt regn i månedsskiftet mai/juni ga fortsatt gode vekstforhold.

I juni fikk en på nytt en lang periode med lite regn, og det ble tydelig tørkstress på lett jord. Vanningsvognene gikk i grønnsaker og potet, og en del hadde også kapasitet til å vanne kornet. Helt i slutten av juni og begynnelsen av juli kom det bra med nedbør slik at en fikk en skikkelig rotbløyte. Det var svært gunstig for kornet, for i resten av juli kom det helt ubetydelig med regn på Nord-Østlandet. Sør-Østlandet hadde bedre fordeling av nedbøren i juli. Mye av nedbøren i vekstsesongen kom i relativt korte tidsrom, og en hadde lange perioder uten regn. Bladfleksjukdommene fikk dermed dårlig utviklingsmuligheter. Høsteforholdene ble sjeldent gode. August og september hadde få regnværsdager og mye varmt fint vær.

Kornåret 2022 vil bli husket som et av de beste en har hatt på Østlandet. Det var tidlig våronn med utmerkete forhold for jordarbeiding og såing. En hadde litt tørkstress i noen perioder, men de ble etterfulgt av tilstrekkelig med nedbør. Innhøstingsværet var helt optimalt, og det ga mye tørt korn med små kostnader til tørking. Høstkornet skuffet nok en god del mange steder, men vårkornet ga utmerkete resultater. Modningen gikk kanskje litt for fort i havren, men både vårhveten og særlig bygget ga rekordstore avlinger mange steder. Proteininnholdet i hveten ble høyt, og andelen mathvete også meget høy.

Midt-Norge

April var en relativt tørr måned i Midt-Norge (tabell 1 og 2), og mesteparten av regnet kom i starten og helt i slutten av måneden. I de tidligste områdene var det derfor mulig å komme godt i gang med våronna i siste halvdel av april, og en god del ble sådd i denne perioden. Helt i slutten av april kom

regnværet tilbake, og fortsatte for fullt utover i mai, med regn stort sett daglig. Først fra 17. mai begynte det å tørke opp. Hele siste del av mai hadde fine forhold, og gjenstående areal ble stort sett sådd i denne perioden. Det ble dermed en todelt våronn. Det var mye regn høsten 2021, og dårlige forhold for å få sådd høstkorn. Det var derfor relativt lite høstkorn i Midt-Norge dette året.

Forsommeren fortsatte med mildt vær, og noe mer nedbør enn normalt (tabell 1 og 2). Kornet spirte bra, men det som var sådd tidlig etablerte seg generelt noe bedre enn det som ble sådd sent.

I juli og august var det mye regn, langt over normalen. Det var lokale variasjoner i antall nedbørsdager og mengde nedbør, men det var mye regn i hele regionen. Juli var i tillegg kaldere enn normalt. I de sørlige delene av Midt-Norge var det god vekst på kornet, og det så tidlig i sesongen ut som det skulle bli svært gode avlinger, selv om enkelte åkre var preget av for mye vann. I de nordlige delene av Midt-Norge sto kornet som var sådd tidlig veldig fint, med lite sjukdom, mens det som var sådd sent var mer varierende. En del av dette kornet sto også fint, og hadde god vekst, men en del var også preget av mye nedbør og vassjuk jord. Med så mye fuktighet var det også gode forhold for soppsykdommer, og utover i sesongen ble det en del sjukdom, spesielt i det sent sådde kornet.

Det ble svært gode forhold for tresking i september, med nedbør godt under normalen. Temperaturen var normal for årstida. Åkrene så lovende ut, men avlingen ble noe mindre enn man hadde håpet tidlig i sesongen, blant annet på grunn av mye smått korn. Sommeren sett under ett var dette en sesong preget av svært mye nedbør. Avlingen så lovende ut i august, men ble en del mindre enn forventet.

Vekstforholdene for potet

Østlandet

Settinga i Mjøsområdet og på Sør-Østlandet kom i gang tidlig, og mye lagringspotet ble satt i april. I Glåmdalsområdet ble det meste av settinga utført i siste halvdel av mai. Forsommeren var varm og tørr, og det var et par lengre perioder med tørt vær som ga vanningsbehov tidlig i sesongen. Nedbøren som kom i månedsskiftet juni/juli gjorde godt på Nord-Østlandet, mens det var noe jevnere fordeling av nedbøren på Sør-Østlandet. Modningsforholdene for potetene var meget gode. En del steder ble det meget tørt, og det gjorde innhøstingsforholdene

vanskelige, men det meste av avlingene ble høstet under gunstige værforhold.

Det ble gjennomgående store avlinger med god kvalitet dette året. Det er rapportert om noe vekstsprekk og skurv i utsatte sorter. Dette kom av de ujevne temperatur- og nedbørsforholdene. Smittepresset av tørråte var generelt lavt, og det har vært få problemer med råter på lager. Det ble observert mer sterke virusangrep på plantene enn normalt. Dette henger nok sammen med gunstige forhold for smitte fra bladlus i 2021 og i starten på 2022.

Jæren

Settinga av både tidligpotet og lagringspotet kom tidlig i gang. Forhold for oppspiring og etablering av åkeren var gode. Fuktighetsforholda for ugrassprøyting og hypping var stort sett også meget fine. Det var en jevn fordeling av nedbøren igjennom sesongen, og dette ga fin og jamn vekst. Det var svært få problemer med råter og ingen drukning. Kvaliteten på avlingen ble meget god, og en opplevde avlinger godt over gjennomsnittet.

Trøndelag

Settinga kom i gang relativt tidlig, og det ble faktisk satt en del lagringspotet i april. Første halvdel av mai ble det for fuktig for setting, slik at det resterende ble satt i siste halvdel av mai. Fra midten av juni og til ut i august kom det ofte og langt mer nedbør enn normalt, og åkrene fikk lite tid til å tørke opp både på bladverk og i bakken. I enkelte områder fikk en utvasking av næring, og det ble behov for tilleggsgjødsling.

Smittepresset av tørråte var sterkt, og hyppig nedbør gjorde det vanskelig å drive tørråtekamp. Mye nedbør førte til at forholdene for smitte av stengelråte og blørråte også var gode. Innhøstningsværet i september ble bra, mens nedbørsperioden som kom i månedsskiftet september/oktober ga et opphold i høstinga. Etter midten av oktober kom det en oppholdsperiode da det meste av det resterende ble høstet. Det ble brukbare avlinger, men det ble en god del tørråte, stengelråte og blørråte i flere av partiene, og med tilhørende utfordringer på lager.

Nord - Norge (Indre Troms)

Kaldt vær i siste halvdel av mai ga noe seinere setting enn normalt. Juni ga gode vekstforhold for etablering av åkrene med 1,9°C over normalen. I juli var temperaturen mer på det normale, men det kom mye nedbør. Dette ga behov for tilleggsgjødsling. Store nedbørsmengder ga også flom på utsatte arealer, og noe areal gikk helt ut. En del av disse arealene kunne likevel høstes, men avlingene ble reduserte.

Det ble lagt agrylduk på tidligpotetareal og på noe av lagringspotetene. Under duken ble det tidvis så høy temperatur i månedsskiftet juni/juli, at veksten stoppet opp. På utsatte områder frøs riset helt eller delvis ned i flere omganger i august. Dette var med på å gi lavere avling og småfallen avling. Knollansettet var jevnt over høyt, men knollene ble mindre enn normalt. Anslagsvis ble avlingene 10-20 % lavere enn normalt. Kvaliteten var jevnt over god, men flere partier ble lite modne og fikk lavt tørrstoffinnhold.